

บทที่ 3

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

การเก็บข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 อธิบายถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษาประกอบด้วย ที่ตั้งและอาณาเขต ประวัติความเป็นมา และสภาพทั่วไป ของหมู่บ้านบ่อไคร้ หมู่บ้านแม่ละนา และหมู่บ้านเมืองแพม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจาก “โครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนวการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร งานวิจัย เว็บไซต์ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ส่วนที่ 2 อธิบายถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนชาวไทยภูเขา ด้วยสถิติอย่างง่ายในการวิเคราะห์ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ในรูปแบบคำอธิบาย ประกอบตาราง โดยการคำนวณข้อมูลทุติยภูมิจาก “โครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนวการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ส่วนที่ 3 ศึกษาถึงรูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาตรการและข้อปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจของ “โครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนวการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย” ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการศึกษา

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหมู่บ้านตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้นำข้อมูลเบื้องต้นของหมู่บ้านที่ทำการศึกษามาจากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้ทำการศึกษาภายใต้ข้อมูลของโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสะท้อนแนวการปฏิบัติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของเกษตรกรชาวไทยภูเขาในภาคเหนือของประเทศไทย (2548) จำนวน 3 หมู่บ้าน ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ หมู่บ้านบ่อไคร้ หมู่บ้านแม่ละนา และหมู่บ้านเมืองแพม โดยเป็นหมู่บ้านมุเซอ ไทยใหญ่และกระเหรี่ยงตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บ้านบ่อไคร้ หมู่ที่ 11 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ตั้งและอาณาเขต

หมู่บ้านบ่อไคร้ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ลาดชันอยู่ระหว่างบ้านท่าไคร้กับบ้านจะโบห่างจากตัวเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประมาณ 64 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอปางมะผ้า 6 กิโลเมตร มีถนนคอนกรีตยาวประมาณ 300 เมตร เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับทางหลวงแผ่นดินสาย 1095 ปาย - แม่ฮ่องสอน สามารถเดินทางได้สะดวกทั้งในหน้าแล้งและหน้าฝน พื้นที่ของหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	อาณาเขตติดกับหมู่บ้านแม่ละนา(ไทยใหญ่)และหมู่บ้านยาป่าแหน(มุเซอ)
ทิศใต้	อาณาเขตติดกับหมู่บ้านท่าไคร้ (คนเมือง)
ทิศตะวันออก	อาณาเขตติดกับหมู่บ้านถ้ำลอด(ไทยใหญ่) และหมู่บ้านสบป่องที่ตั้งอำเภอปางมะผ้า
ทิศตะวันตก	อาณาเขตติดกับหมู่บ้านลูกข้าวหลาม (มุเซอคำ)

ประวัติความเป็นมา

การตั้งถิ่นฐานแรกเริ่มก่อนที่จะย้ายมาอาศัยที่หมู่บ้านบ่อไคร้ คือหมู่บ้านปางคาม น้อย ประมาณ 22 หลังคาเรือน เป็นมุเซอคำจำนวน 8 หลังคาเรือน และอีก 14 หลังคาเรือนเป็นมุเซอแดงโดยมีการแบ่งพื้นที่กันอยู่ ต่อมาได้มีการตายเกิดขึ้นเนื่องจากมีเรื่องผิดกฏผู้สาว และมีการตายท้องกลม ทำให้มุเซอคำจำนวน 8 ครัวเรือน ย้ายไปอยู่ที่ห้วยยาวและบ่อไคร้โดยเลือกพื้นที่ ที่มีป่าอุดมสมบูรณ์เหมาะกับการทำมาหากินและเลี้ยงสัตว์

ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ภายในหมู่บ้านจะมีผู้ที่คอยให้ความคิดเห็นอย่างน้อย 3 คือ ผู้นำธรรมชาติ(กะแล่) หมอผี(แก่มู) และช่างตีเหล็ก(ปู่เหล็ก) ที่ทุกคนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ประกอบกับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ก่อให้เกิดชุมชนแต่ถ้าหมู่บ้านไหนไม่มีครบทั้ง 3 ฝ่ายก็ไม่ได้ถือว่าเป็นหมู่บ้านจะเป็นแค่ปางคาม (ปางคาม คือ พื้นที่ใช้เพื่อการทำไร่และเลี้ยงสัตว์) ไม่สามารถประกอบพิธีกรรมใดๆ ได้

ในปี พ.ศ. 2537 เกษตรกรที่เป็นชนเผ่ามุเซอคำและมุเซอแดงบางส่วนได้อพยพมาจากหมู่บ้านจำโบ กลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมีจำนวนประมาณ 5 ครัวเรือนโดยมีเหตุผลในการอพยพจากหมู่บ้านจำโบมาอยู่ที่นี่ คือพื้นที่ทำการเกษตรในหมู่บ้านจำโบลดลง เนื่องประชากรเพิ่มขึ้นซึ่งกิจกรรมหลักของเกษตร ได้แก่ การปลูกข้าวไร่และเลี้ยงสัตว์และได้เริ่มจัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2539

สภาพทั่วไป

บ้านบ่อไคร้ เป็นหมู่บ้านชาวเขาชนเผ่ามุเซอ จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2547 มีประชากร 62 หลังคาเรือน ประกอบด้วยครอบครัวมุเซอคำร้อยละ 98.11 และครอบครัวมุเซอแดงร้อยละ 1.89 โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองทั้งหมด มีประชากรทั้งสิ้น 243 คน โดยเป็นเพศชาย 131 คน และเพศหญิง 112 คน ประชากรส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 90.53 ของประชากรทั้งหมด(220 คน) นับถือศาสนาผีหรือพุทธ และที่เหลือร้อยละ 9.47 ของประชากรทั้งหมด (23 คน) นับถือศาสนาคริสต์ โดยที่ประชากรทั้งหมดมีสัญชาติไทย ส่วนการย้ายถิ่นพบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาประชากรในหมู่บ้านไม่ค่อยมีการย้ายถิ่นออก และส่วนน้อยที่มีการย้ายถิ่นเข้าโดยที่สาเหตุมาจากเป็นญาติพี่น้องกันและมีพื้นที่ติดถนน

ในส่วนของแรงงานภายในหมู่บ้าน พบว่าแหล่งแรงงานของหมู่บ้านโดยที่อัตราค่าจ้างจะมีอัตราระหว่าง 80 ถึง 100 บาทต่อวัน นอกจากนี้ยังพบว่าอาชีพหลักของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มาจากการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร โค และกระบือ โดยการเลี้ยงสุกรส่วนใหญ่จะใช้ในการประกอบพิธีกรรม (ร้อยละ 60) ส่วนโคและกระบือ เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายทั้งหมด สำหรับอาชีพรองหรืออาชีพเสริมมาจากอาชีพทางการเกษตร (ทำไร่) เช่น การปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ถั่ว แตงกวา หนุ่ยฝัก และการหาของป่ามาขาย เช่น หน่อไม้ เห็ด ดอกตำ หางหอยปลี เป็นต้น โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำไร่เพื่อการยังชีพและรายได้หลักของคนในหมู่บ้านมาจากการขายโค กระบือ และสุกร ส่วนรายได้รองมาจากการขายของป่าและการขายผัก ประเภทถั่ว แตงกวา หนุ่ย และรายได้ที่ได้จากนอกภาคเกษตรของคนในหมู่บ้านมาจากการรับจ้างเป็นพนักงานเติมน้ำมันในสถานีจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในอัตราค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท

หมู่บ้านแม่ละนา หมู่ที่ 1 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ตั้งและอาณาเขต

หมู่บ้านแม่ละนาตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบอยู่ห่างจากตัวจังหวัดแม่ฮ่องสอนประมาณ 72 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอปางมะผ้า 18 กิโลเมตร ตัวหมู่บ้านห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 15 กิโลเมตร ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางประมาณ 7 กิโลเมตร และลูกรัง 8 กิโลเมตร สามารถเดินทางได้สะดวกทั้งในหน้าแล้งและหน้าฝน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดกับสหภาพพม่า
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดกับบ้านจำโบและบ่อไครี
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดกับบ้านถ้ำลอด
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดกับบ้านไม้สูงและบ้านปางคามน้อย

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านแม่ละนาเดิมเป็นชาวไทใหญ่ หรือไตที่อพยพมาจากประเทศพม่าโดยมีนายฮ้อยสามเป็นผู้นำ โดยธรรมชาติชาวไทใหญ่เป็นพวกที่ชอบพื้ที่ราบเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพทำนา ทำสวนเป็นหลัก ชอบอยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ชอบอพยพไปไหน สาเหตุที่อพยพมาจาก

ประเทศพม่าเนื่องจากปัญหาภายในประเทศและมีกลุ่มโจรรบกวน เริ่มแรกมีครัวเรือนจำนวน 10 หลังคาเรือนและมีผู้นำ คือนายสง่าก็เป็นผู้นำแทนนายฮ้อยสามที่ย้ายออกไปเพื่อไปทำการค้าขาย หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่หมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีการสืบตระกูลมานาน ตระกูลที่เก่าแก่ที่สุดในหมู่บ้านคือ ตระกูลวงศ์เมืองและตระกูลวงศ์จันทร์

สภาพทั่วไป

หมู่บ้านแม่ละนาตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลปางมะผ้า อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าไทใหญ่ (ไต) ในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวน 149 หลังคาเรือนเป็นประชากรจำนวน 549 คน โดยเป็นเพศชาย 316 คน และเพศหญิง 278 คน โดยร้อยละ 80.00 ของครัวเรือนเป็นเกษตรกร และเป็นผู้ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์และมีประชากร จำนวน 10 รายที่มีสิทธิทำกิน (สทก.) ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธและมีสัญชาติไทยคิดเป็นร้อยละ 94.30 ของประชากรทั้งหมด และส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 6.70 เป็นคนสัญชาติพม่า

ในส่วนของแรงงานภายในหมู่บ้าน พบว่าแหล่งแรงงานของหมู่บ้านทั้งหมดเป็นแรงงานภายในหมู่บ้าน โดยที่อัตราค่าจ้างจะมีอัตราระหว่าง 80-100 บาทต่อวัน ค่าจ้างในการเก็บเกี่ยวมีอัตรา 60 บาทต่อวัน ค่าจ้างตัดหญ้าหรือทำการเกษตรมีอัตรา 80 บาทต่อวัน ค่าจ้างเก็บขยะมีอัตรา 133 บาทต่อวันนอกจากนี้ยังพบว่าอาชีพหลักของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มาจากการเกษตร เช่นทำนา ข้าวไร่ ถั่วแดง ถั่วเหลือง และงา อาชีพรองคือเลี้ยงโคและกระบือ โดยการเลี้ยงโคและกระบือเพื่อจัดจำหน่ายทั้งหมด ส่วนอาชีพเสริมคือ ทำข้าวหลาม ทอผ้า ข้าวเกรียบถั่วเหลือง โดยที่เกษตรกรส่วนใหญ่ทำไว้เพื่อการยังชีพ และรายได้หลักของคนในหมู่บ้านมาจากการขายโค กระบือ และผลผลิตทางการเกษตร ส่วนรายได้ที่ได้จากนอกภาคเกษตรของคนในหมู่บ้านมาจากการรับจ้างเป็นแรงงานก่อสร้างในอัตราค่าจ้างวันละ 150 บาท

หมู่บ้านเมืองแพม หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ตั้งและอาณาเขต

หมู่บ้านเมืองแพมตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเป็นหุบเขาลึกห่างจากตัวจังหวัดแม่ฮ่องสอนประมาณ 74 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอปางมะผ้า 15 กิโลเมตร ตัวหมู่บ้านห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 12 กิโลเมตร ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางและลูกรัง สามารถเดินทางได้สะดวกเฉพาะในหน้าแล้งส่วนในหน้าฝนจะเข้าหมู่บ้านลำบากมาก เนื่องจากถนนที่จะเข้าหมู่บ้านที่ติดกับตัวหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตรเป็นถนนลูกรังและมีความชันค่อนข้างมาก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดกับหมู่บ้านแอโก้และหมู่บ้านแสนคำลือ
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดกับบ้านผามอน
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดกับบ้านแอลาและอำเภอปาย
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดกับบ้านถ้ำลอด

ประวัติความเป็นมา

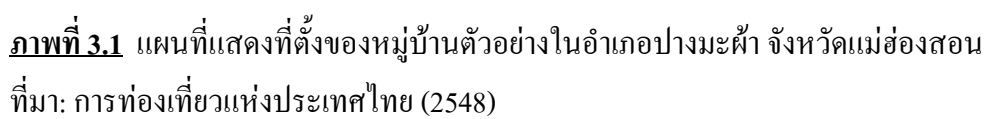
หมู่บ้านเมืองแพมแต่เดิมอพยพมาจากหมู่บ้านหนองขาว และหมู่บ้านห้วยปมฝาด เนื่องจากปัญหาว่าด้วยการผลิตและการหาสัตว์ป่ายากขึ้น โดยมีจำนวนผู้อพยพมาตั้งบ้านเรือนที่หมู่บ้านเมืองแพมจำนวน 18 หลังคาเรือน สาเหตุที่ย้ายมาอยู่หมู่บ้านเมืองแพม เนื่องจากเป็นพื้นที่กว้าง มีที่ทำมาหากิน และได้ตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านทางการเมื่อปี พ.ศ.2500 ชาวบ้านหมู่บ้านเมืองแพมปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักส่วนใหญ่จะปลูกในที่นา บางส่วนปลูกในที่ไร่ ไร่ละ 90.00 ของครัวเรือนประกอบอาชีพทำนา

สภาพทั่วไป

บ้านเมืองแพมตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหมู่บ้านชนเผ่ากะเหรี่ยง(ปาเกะญอ) ปี พ.ศ.2547 มีจำนวน 116 หลังคาเรือนโดยครัวเรือนทั้งหมดเป็นครัวเรือนเกษตรกรและเป็นผู้ที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจำนวนประชากรมีทั้งหมด 491 คนเป็นผู้ชาย 260 คน และผู้หญิง 231 คน จำนวนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 12 ปี มีจำนวน 135 คน และ

จำนวนผู้สูงอายุประมาณ 40 คน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาผีหรือพุทธ (ร้อยละ 97.41 ของครัวเรือนทั้งหมด) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 2.58 นับศาสนาคริสต์ หมู่บ้านเมืองแพมเป็นหมู่บ้านอาสาป้องกันและพัฒนาตนเอง(อพป.) ซึ่งรับผิดชอบโดยกรมการปกครองและเป็นหมู่บ้านกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ(กนช.) ซึ่งรับผิดชอบโดยทหาร

ในส่วน of แรงงานภายในหมู่บ้าน พบว่าแหล่งแรงงานของหมู่บ้านทั้งหมดเป็นแรงงานภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนมีอาชีพหลัก คือการทำนาข้าว อาชีพรอง คือเลี้ยงสัตว์ (โค กระบือ ไก่พื้นเมือง และสุกร) และหัตถกรรมทอผ้า นับถือศาสนาพุทธ – ผีเป็นส่วนใหญ่มีผู้นับถือศาสนาคริสต์ 3 หลังคาเรือน

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านตัวอย่างในอำเภอบางมะฝ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548)

ส่วนที่ 2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนชาวไทยภูเขา

ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ คือร้อยละ 31.58 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี สำหรับช่วงอายุ 41-50 ปี มีจำนวนที่ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 30.70 และอีกร้อยละ 14 อยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ดังนั้นร้อยละ 76.28 ของหัวหน้าครัวเรือนจึงอยู่ในช่วงอายุของวัยแรงงาน คือระหว่าง 31-60 ปี ส่วนผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีเพียง 7 คนคิดเป็นร้อยละ 6.14 โดยอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนคือ 41.51 ปี นอกจากนี้หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ 62.28 ของหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดและสมรสแล้วร้อยละ 88.60 โดยสัดส่วนของครัวเรือนเมื่อจำแนกตามชนเผ่าเป็นดังนี้ ชนเผ่าไทใหญ่คิดเป็นร้อยละ 44.74 ซึ่งทั้งหมดอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแม่ละนา ชนเผ่ากระเหรี่ยงคิดเป็นร้อยละ 27.19 โดย 30 รายอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเมืองแพมและ 1 รายอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแม่ละนาชนเผ่ามูเซอคิดเป็นร้อยละ 24.56 ทั้งหมดอยู่ในหมู่บ้านบ่อไคร้ และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.50 ของครัวเรือนหมู่บ้านตัวอย่าง เป็นคนไทยภาคกลางและคนพื้นเมือง ศาสนาที่นับถือได้แก่ พุทธ ศี และคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 78.07 12.28 และ 5.26 ตามลำดับ ส่วนที่เหลือคือร้อยละ 4.39 ไม่ระบุศาสนา

ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือน คือร้อยละ 43.48 ไม่ได้รับการศึกษาเป็นจำนวน 50 คน รองลงมาคือร้อยละ 21.93 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และร้อยละ 21.05 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 มีเพียงร้อยละ 13.16 เท่านั้นที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน ปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ n ₁ =30	แม่ละนา n ₂ =54	เมืองแพม n ₃ =30	รวม n=114	ร้อยละ
อายุเฉลี่ย	37.77	43.65	41.40	41.51	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	10	5	7	22	19.30
31-40 ปี	9	17	10	36	31.58
41-50 ปี	8	19	8	35	30.70
51-60 ปี	1	9	4	14	12.28
มากกว่า 60	2	4	1	7	6.14
เพศ					
ชาย	19	33	19	71	62.28
หญิง	11	21	11	43	37.72
สถานภาพ					
โสด	3	4	1	8	7.02
สมรส	27	45	29	101	88.60
แยกกันอยู่	0	2	0	2	1.75
หย่า	0	1	0	1	0.88
ไม่ระบุ	0	2	0	2	1.75
เชื้อชาติ					
ไทใหญ่	0	51	0	51	44.74
กระเหรี่ยง	0	1	30	31	27.19
มูเซอดำ	28	0	0	28	24.56
อื่น ๆ	2	2	0	4	3.51

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ n ₁ =30	แม่ละนา n ₂ =54	เมืองแพม n ₃ =30	รวม n=114	ร้อยละ
ศาสนา					
พุทธ	17	45	27	89	78.07
คริสต์	3	0	3	6	5.26
ผี	9	5	0	14	12.28
ไม่ระบุ	1	4	0	5	4.39
ระดับการศึกษา					
ไม่ได้เข้าเรียนในระบบการศึกษา	17	22	11	50	43.48
ประถมศึกษาปีที่1-4	2	16	6	24	21.05
ประถมศึกษาปีที่5-6	6	11	8	25	21.93
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	2	2	2	6	5.26
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	2	3	8	7.02
ปริญญาตรี	0	1	0	1	0.88

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 34.21 ประกอบอาชีพหลัก คือเลี้ยงสัตว์ แบ่งเป็น เกษตรกรในหมู่บ้านแม่ละนา 16 ราย หมู่บ้านบ่อไคร้ 15 ราย และหมู่บ้านเมืองแพม 8 ราย โดยอาชีพหลักที่รองลงมา คือทำไร่/ทำนา คิดเป็นร้อยละ 16.67 นอกจากนี้อาชีพทำนาและรับจ้างนอก ภาคราชการยังเป็นอาชีพหลักที่มีสัดส่วนเท่ากัน คือร้อยละ 13.16 สำหรับอาชีพรองส่วนใหญ่ ของหัวหน้าครัวเรือน คือ เลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 34.21 รองลงมาคือทำไร่ และรับจ้างนอก ภาคราชการคิดเป็นร้อยละ 17.54 และ 11.40 ตามลำดับ มีเพียงร้อยละ 7.89 ของหัวหน้าครัวเรือน ทั้งหมดที่ไม่มีอาชีพรอง ดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 อาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน ปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ n ₁ =30	แม่ละนา n ₂ =54	เมืองแพม n ₃ =30	รวม n=114	ร้อยละ
อาชีพหลัก					
ทำไร่	4	6	5	15	13.16
ทำไร่/ทำนา	3	6	10	19	16.67
ทำสวนผลไม้	2	1	0	3	2.63
รับจ้างในภาคการเกษตร	2	9	1	12	10.53
รับจ้างนอกภาคการเกษตร	2	9	4	15	13.16
เลี้ยงสัตว์	15	16	8	39	34.21
ค้าขาย	1	4	1	6	5.26
ทำสวนผัก	0	1	0	1	0.88
ข้าราชการ	1	1	1	2	2.63
รับเหมาก่อสร้าง	0	1	0	1	0.88
อาชีพรอง					
ไม่มีอาชีพรอง	1	7	1	9	7.89
ทำไร่	7	8	5	20	17.54
ทำนา	1	6	2	9	7.89
ทำไร่/ทำนา	2	1	2	5	4.39
ทำสวนผัก	2	0	0	2	1.75
รับจ้างในภาคการเกษตร	0	6	0	6	5.26
รับจ้างนอกภาคการเกษตร	2	5	6	13	11.40
เลี้ยงสัตว์	11	19	9	39	34.21
เก็บของป่า	3	0	0	3	2.63
ทอผ้า	0	0	5	5	4.39
อื่น ๆ	1	2	0	3	2.64

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

รายได้ของครัวเรือนชาวไทยภูเขา

รายได้จากกิจกรรมการเกษตรของครัวเรือนชาวไทยภูเขา มาจากการทำไร่ ทำนา ทำไร่/นา ทำสวนผลไม้ ทำสวนผัก เลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ส่วนใหญ่คือร้อยละ 65.79 จะมีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคือรายได้ 10,001 ถึง 25,000 บาทต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 23.68 และมีเพียงร้อยละ 1.76 เท่านั้นที่มีรายได้จากกิจกรรมการเกษตรมากกว่า 50,000 บาทต่อครัวเรือน โดยที่รายได้เฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 10,433.46 บาทต่อครัวเรือนและรายได้สูงสุดคือ 76,400 บาทต่อครัวเรือน

สำหรับรายได้จากกิจกรรมอื่นที่มีใช้การเกษตร หมายถึงรายได้ที่เป็นเงินสด และไม่เป็นเงินสดจากการ ค้าขาย รับจ้าง หัตถกรรม รายได้จากนักท่องเที่ยว ลูกหลานส่งเงินมาให้ แต่ไม่รวมรายได้ที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดจากการหาของป่า โดยที่ร้อยละ 70.18 จะมีรายได้ไม่น้อยกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 10.53 จะมีรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ ที่มีใช้การเกษตรอยู่ในช่วง 10,001 ถึง 25,000 บาทและช่วง 25,001 ถึง 50,000 บาท ช่วงรายได้ละเท่ากัน นอกจากนี้แล้วมีครัวเรือนชาวไทยภูเขาร้อยละ 2.63 ที่มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อครัวเรือน โดยรายได้เฉลี่ยจากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรคือ 15,187 บาทต่อครัวเรือน และรายได้สูงสุดคือ 145,000 บาทต่อครัวเรือน

ในด้านรายจ่ายในครัวเรือน ประกอบด้วยรายจ่ายที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดจากกิจกรรมในครัวเรือน ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าของใช้เบ็ดเตล็ด ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่ารักษาพยาบาล ค่าการศึกษาของบุตร ค่าเดินทางและค่าน้ำมัน ค่าบันเทิง ค่าพิธีกรรม ค่าน้ำ ค่าไฟ และอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 40.35 มีรายจ่าย 10,001 ถึง 25,000 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคือร้อยละ 26.32 มีรายจ่ายในครัวเรือนเท่ากับ 25,001 ถึง 50,000 บาทต่อครัวเรือน และ รายจ่ายเฉลี่ยในครัวเรือนเท่ากับ 30,782.20 โดยที่รายจ่ายต่ำสุดของครัวเรือนเท่ากับ 2,020 บาทต่อครัวเรือน และสูงสุดคือ 175,360 บาทต่อครัวเรือน

จากรายได้จากกิจกรรมการผลิตต่าง ๆ และรายจ่ายในครัวเรือน จะนำมาหารายได้สุทธิของครัวเรือนโดยหาจาก รายได้จากกิจกรรมการเกษตรรวมกับรายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีใช้การเกษตรและหักลบด้วยรายจ่ายในครัวเรือน ได้ออกมาเป็นรายได้สุทธิ 2 แบบคือ รายได้สุทธิที่ต่ำกว่า 0 หรือเป็นลบ คือการที่รายจ่ายในครัวเรือนไม่เพียงพอกับรายได้ที่ครัวเรือนหามาได้ และรายได้สุทธิที่มากกว่า 0 หรือเป็นบวก คือการที่รายได้ที่ครัวเรือนหามาได้เพียงพอกับรายจ่ายในครัวเรือน

โดยจำนวนครัวเรือนที่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้นั้นเป็นจำนวน 69 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 60.53 ซึ่งส่วนใหญ่ คือร้อยละ 49.12 จะมีค่าไม่เกิน 25,000 บาทต่อครัวเรือนและมี 2 ครัวเรือนที่มีรายได้สุทธิมีค่าเป็นลบมากกว่า 100,000 บาท สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย มีอยู่ 45 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 39.47 โดยที่ส่วนใหญ่คือร้อยละ 21.05 มีรายได้สุทธิน้อยกว่า 10,000 บาท ซึ่งรายได้สุทธิเฉลี่ยของเกษตรกรนั้นมีค่าเป็นลบ คือ 5,161 บาท ต่อครัวเรือนและมีรายได้สุทธิสูงสุด คือ 82,860 บาทต่อครัวเรือน ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนชาวไทยภูเขาปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: คน)

รายได้ของครัวเรือน		
ประเภทของกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้จากกิจกรรมการเกษตร	114	100.00
น้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000	75	65.79
10,001-25,000	27	23.68
25,001-50,000	10	8.77
50,001-75,000	1	0.88
75,001-100,000	1	0.88
มากกว่า100,000	0	0.00
ค่าเฉลี่ย (บาท)	10,433.46	
สูงสุด (บาท)	76,400	
ต่ำสุด (บาท)	0	
รายได้จากกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่การเกษตร	114	100.00
น้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000	80	70.18
10,001-25,000	12	10.53
25,001-50,000	12	10.53
50,001-75,000	5	4.39
75,001-100,000	2	1.75
มากกว่า100,000	3	2.63

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รายได้ของครัวเรือน		
ประเภทของกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย(บาท)	15,187	
สูงสุด (บาท)	145,000	
ต่ำสุด (บาท)	0	
รายจ่ายในครัวเรือน	114	100.00
น้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000	21	18.42
10,001-25,000	46	40.35
25,001-50,000	30	26.32
50,001-75,000	8	7.02
75,001-100,000	4	3.51
มากกว่า100,000	5	4.39
ค่าเฉลี่ย (บาท)	30,782.20	
สูงสุด (บาท)	175,360	
ต่ำสุด (บาท)	2,020	
รายได้สุทธิของครัวเรือน	114	100.00
รายได้สุทธิเป็นลบ	69	60.53
น้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000	28	24.56
10,001-25,000	28	24.56
25,001-50,000	8	7.02
50,001-75,000	3	2.63
75,001-100,000	0	0.00
มากกว่า100,000	2	1.75
รายได้สุทธิเป็นบวก	45	39.47
น้อยกว่าหรือเท่ากับ10,000	24	21.05
10,001-25,000	12	10.53
25,001-50,000	6	5.26
50,001-75,000	2	1.75

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รายได้ของครัวเรือน		
ประเภทของกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
75,001-100,000	1	0.88
มากกว่า100,000	0	0.00
ค่าเฉลี่ย (บาท)	-5,161	
สูงสุด (บาท)	82,860	
ต่ำสุด (บาท)	-128,700	

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

รายได้จากการเก็บของป่าของครัวเรือนชาวไทยภูเขา

รายได้จากการเก็บของป่าเพื่อบริโภคในครัวเรือนของชาวไทยภูเขาคิดแบบไม่เป็นเงินสดเฉลี่ย คือ 285.18 บาทต่อครัวเรือน โดยหมู่บ้านบ่อไคร้ ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอคำมีการเก็บของป่าเพื่อการบริโภคเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 612.00 บาทต่อครัวเรือน และหมู่บ้านแม่ละนาเผ่าไทใหญ่ มีการเก็บของป่าเพื่อการบริโภคเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ 108.33 บาทต่อครัวเรือน

ส่วนรายได้ที่เป็นเงินสดในการเก็บของป่าเพื่อขายในครัวเรือนของชาวไทยภูเขาเฉลี่ย คือ 1,023.89 บาทต่อครัวเรือน โดยหมู่บ้านบ่อไคร้ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอคำ มีการเก็บของป่าเพื่อขายเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 3,270.00 บาทต่อครัวเรือน และหมู่บ้านเมืองแพมชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงมีการเขาไปหาของป่า เพื่อขายน้อยที่สุด คือ 10.00 บาทต่อครัวเรือน

สำหรับรายได้รวมจากเก็บของป่าแบบเป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด คือ การเก็บของป่าเพื่อการบริโภคและขาย มีมูลค่าน้อยที่สุด คือ 0.00 บาทต่อครัวเรือน นั้นหมายความว่า มีครัวเรือนของชาวไทยภูเขาที่ไม่พึงพึงทรัพยากรป่าไม้เลยซึ่งมีในทุกหมู่บ้าน และรายได้จากการเก็บของป่าเพื่อการขายและบริโภคสูงที่สุดอยู่ในหมู่บ้านบ่อไคร้ คือ 32,000.00 บาทต่อครัวเรือน ดังตารางที่

ตารางที่ 3.4 รายได้จากการเก็บของป่าของครัวเรือนชาวไทยภูเขา ปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: บาท)

รายการ	รายได้จากการเก็บของป่า							
	บ่อไคร้		แม่ละนา		เมืองแพม		รวม	
	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย	บริโภค	ขาย
เฉลี่ย	612.00	3,270.00	108.33	326.42	276.67	10.00	285.18	1,023.89
สูงสุด	12,000.00	32,000.00	1,500.00	16,800.00	3,000.00	300.00	12,000.00	32,000.00
ต่ำสุด	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชาวไทยภูเขา

จากจำนวนตัวอย่างของชาวไทยภูเขา 114 ตัวอย่าง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 464 คน โดยเฉลี่ย มีสมาชิกครัวเรือนละ 4.07 คนต่อครัวเรือน สมาชิกส่วนใหญ่คือร้อยละ 68.32 อยู่ในวัยแรงงาน คือ ช่วงอายุ 15-60 ปี แบ่งเป็นเพศชาย ร้อยละ 37.07 และเพศหญิงร้อยละ 31.25 เมื่อได้แบ่งแยกเป็นรายหมู่บ้าน พบว่าหมู่บ้านแม่ละนามีสมาชิกอยู่ในวัยแรงงานมากที่สุด คือร้อยละ 71.50 ของจำนวนสมาชิกในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเมืองแพม มีสมาชิกอยู่ในวัยแรงงานน้อยที่สุดคือร้อยละ 63.57 ของจำนวนสมาชิกภายในหมู่บ้าน สำหรับสมาชิกของครัวเรือนที่อยู่นอกวัยแรงงานคือ ร้อยละ 23.92 โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.78 รองลงไปคือช่วงอายุ 6-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.34 และช่วงอายุ มากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.80 ดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของชาวไทยภูเขา ปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ $n_1=30$	แม่ละนา $n_2=54$	เมืองแพม $n_3=30$	รวม $n=114$	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกทุกครัวเรือน	124	200	140	464	
จำนวนสมาชิกเฉลี่ย	4.13	3.70	4.67	4.07	
ร้อยละของวัยแรงงาน	68.55	71.50	63.57	68.32	
อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15-60 ปี)	85	143	89	317	68.32
ชาย	48	77	47	172	37.07
หญิง	37	66	42	145	31.25
ร้อยละของวัยนอกแรงงาน	31.45	28.5	36.43	31.68	
อยู่นอกวัยแรงงาน (อายุ ต่ำกว่า 5 ปี)	21	12	17	50	10.78
ชาย	14	6	8	28	6.03
หญิง	7	6	9	22	4.74
อยู่นอกวัยแรงงาน(อายุ6-14 ปี)	15	36	33	84	10.34
ชาย	5	22	17	44	9.48
หญิง	10	14	16	40	8.62
อยู่นอกวัยแรงงาน (อายุมากกว่า 60 ปี)	3	9	1	13	2.80
ชาย	2	5	0	7	1.51
หญิง	1	4	1	6	1.29

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

ขนาดพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของครัวเรือน

ขนาดพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของชาวไทยภูเขาเฉลี่ย คือ 10.55 ไร่ต่อครัวเรือนโดยหมู่บ้านบ่อไคร้ มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุด คือ 16.32 ไร่ต่อครัวเรือน รองลงมา คือหมู่บ้านเมืองแพมมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร 11.38 ไร่ต่อครัวเรือน และหมู่บ้านเมืองแพม มีพื้นที่ถือครองน้อยที่สุด คือ 6.90 ไร่ต่อครัวเรือน โดยครัวเรือนชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่มีจำนวนพื้นที่ถือครองอยู่ในช่วง 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.46 รองลงมาคือมีพื้นที่

ถือครอง 1-5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.57 และร้อยละ 7.89 ของครัวเรือนเกษตรกรชาวไทยภูเขาที่มีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรมากกว่า 25 ไร่ โดยครัวเรือนทั้งหมดอยู่ในหมู่บ้านบ่อไคร้ ดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของครัวเรือนชาวไทยภูเขา ปีการเพาะปลูก 2546/47

(หน่วย: คน)

พื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร	บ่อไคร้ $n_1 = 30$	แม่ละนา $n_2 = 54$	เมืองแพม $n_3 = 30$	รวม	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ถือครองเฉลี่ย(ไร่)	16.32	6.90	11.38	10.55	
1-5 ไร่	7	25	4	36	31.57
6-10 ไร่	6	20	11	37	32.46
11-15 ไร่	4	6	6	16	14.04
16-20 ไร่	3	1	4	8	7.01
21-25 ไร่	1	2	5	8	7.01
มากกว่า 25 ไร่	9	0	0	9	7.89

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการด้านป่าไม้ในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าในชุมชนมีกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 71.05 หรือเป็นจำนวน 81 คน และทราบว่ามีกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้เพียงร้อยละ 28.95 หรือเป็นจำนวน 33 คน โดยผู้ที่ทราบว่ามีความเกี่ยวข้องกันทรัพยากรป่าไม้ ทราบว่ามีกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มดูแลป่า 10 คน กลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้ 12 คน กลุ่มป่าต้นน้ำ 1 คน และกลุ่มวนศาสตร์ ชุมชน 10 คน นอกจากนี้แล้วจากตัวอย่างทั้งหมด 114 ราย พบว่าเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพียงร้อยละ 10.53 หรือเท่ากับ 12 คน

หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยภูเขา ร้อยละ 33.33 ได้รับการอบรมเรื่องทรัพยากรป่าไม้ ร้อยละ 68.42 เข้ารับการอบรม 1-2 ครั้ง ร้อยละ 28.95 เข้ารับการอบรม 3-5 ครั้งและมีเพียง ร้อยละ 2.36 ที่เข้าอบรมมากกว่า 5 ครั้ง โดยเรื่องที่เข้าอบรมส่วนใหญ่คือเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 65.79 รองลงมาคือเรื่องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 15.79 ซึ่งเจ้าหน้าที่ป่าไม้จะเป็นหน่วยงานที่เข้ามาอบรมบ่อยที่สุด (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 การเป็นสมาชิกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยภูเขา
(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ n ₁ =30	แม่ละนา n ₂ =54	เมืองแพม n ₃ =30	รวม n=114	ร้อยละ
มีองค์การที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนหรือไม่					
ไม่มี	20	46	15	81	71.05
มี ได้แก่	10	8	15	33	28.95
กลุ่มดูแลป่า	10	0	0	10	30.30
กลุ่มอนุรักษ์ป่าไม้	0	7	5	12	36.36
กลุ่มป่าต้นน้ำ	0	1	0	1	3.03
กลุ่มวนศาสตร์ชุมชน	0	0	10	10	30.30
ตำแหน่งของท่านในองค์กร					
ไม่ได้เป็น/ไม่มี	23	52	24	99	86.84
เป็นสมาชิก	7	2	6	12	10.53
การเข้ารับการอบรมด้านทรัพยากรป่าไม้					
จากหน่วยงานต่าง ๆ					
ไม่เคย	21	40	15	76	66.67
เคย	9	14	15	38	33.33
1-2 ครั้ง	4	10	12	26	68.42
3-5 ครั้ง	4	4	3	11	28.95
มากกว่า 5 ครั้ง	1	0	0	1	2.63
เรื่องทรัพยากรป่าไม้ที่เข้ารับการอบรม					
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	4	9	12	25	65.79
การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้	5	0	1	6	15.79
กฎระเบียบการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่า	0	4	0	4	10.53
การจัดการทรัพยากรป่าไม้	0	1	0	1	2.63
การปลูกป่าทดแทน	0	0	2	2	5.26

ตารางที่ 3.7 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รายการ	บ่อไคร้ $n_1=30$	แม่ละนา $n_2=54$	เมืองแพม $n_3=30$	รวม $n=114$	ร้อยละ
หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม					
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	8	7	11	26	68.42
ม.เชิงใหม่	1	0	0	1	2.63
ครูในโรงเรียนประจำหมู่บ้าน	0	0	3	3	7.89
หน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ ทหาร เกษตรอำเภอ					
วนศาสตร์ชุมชน	0	7	1	8	21.05

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

ความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยภูเขา

การวัดความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขาในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำการวิเคราะห์โดยการให้คะแนนการตอบคำถามของราษฎรใน 2 ลักษณะ คือ คำตอบใช่ และ ไม่ใช่ โดยเกณฑ์ในการให้คะแนนในการตอบ คือ การตอบคำถามในเชิงบวก ถ้าตอบว่าใช่จะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ใช่จะได้ 0 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงบวกประกอบด้วย คำถามข้อที่ 2 4 6 และ 7 สำหรับการตอบคำถามในเชิงลบมีเกณฑ์การให้คะแนนตรงข้ามกับการให้คะแนนคำถามเชิงบวก คือ ตอบว่าใช่จะได้ 0 คะแนน ตอบว่าไม่ใช่จะได้ 1 คะแนน ซึ่งคำถามในเชิงลบประกอบด้วยคำถามข้อที่ 1 3 และ 5 หลังจากนั้นรวมคะแนนของแต่ละคน โดยผู้ที่ได้คะแนนในการตอบคำถามมาก แสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้มาก ส่วนการวัดความรู้ในคำถามแต่ละข้อสามารถวิเคราะห์ได้โดยการหาค่าเฉลี่ยของชาวไทย ภูเขาที่ตอบคำถามในแต่ละข้อเป็นเกณฑ์ในการวัดรวมทั้งสิ้น 7 ข้อ

จากผลการศึกษา พบว่า ชาวไทยภูเขาในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีความเข้าใจมากที่สุดเกี่ยวกับเรื่องที่ป่าไม้มีประโยชน์ต่อคนและน้ำเป็นอย่างมาก และถ้ารักษาป่าไม้ได้ ก็จะเป็นการช่วยรักษาพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ไว้ไม่ให้สูญพันธุ์ด้วย ซึ่งประเด็นทั้งสองนี้เป็นความเข้าใจต่อการจัดการป่าไม้ในเชิงบวก โดยพบว่ามีความเฉลี่ยที่เท่ากันและเป็นค่าสูงสุดคือเท่ากับ 0.99 รองลงมาคือ ชาวไทยภูเขามีความเข้าใจเกี่ยวกับการที่ดินไม้มีส่วนทำให้ฝนตกและสามารถรักษา

แหล่งน้ำตามธรรมชาติได้ การตัดต้นไม้ควรทุกครั้งต้องปลูกทดแทนใหม่เพื่อที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก อันถือว่าเป็นความเข้าใจในการจัดการป่าไม้ในเชิงบวก ส่วนความเข้าใจที่ว่า การตัดต้นไม้ควรต้องตัดทั้งต้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าและ การรักษาแหล่งน้ำหรือต้นน้ำลำธารที่ดีที่สุดคือการสร้างเขื่อนเก็บน้ำไว้ใช้นั้นถือว่าเป็นความเข้าใจในการจัดการป่าไม้ในเชิงลบ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 0.89 0.73 และ 0.60 ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่าชาวไทยภูเขามีความเข้าใจว่า แหล่งน้ำ ป่าไม้ หรือสิ่งแวดลอมอื่น ๆ มีขึ้นเองตามธรรมชาติใช้ได้ไม่มีวันหมดน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.57 ซึ่งในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าชาวไทยภูเขาส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ หรือทรัพยากรอื่น ๆ นั้นจะมีวันหมดสิ้นไปเมื่อมีการใช้อย่างไม่จำกัด (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 ความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยภูเขา

(หน่วย: คน)

ความเข้าใจในด้านทรัพยากรป่าไม้	จำนวนตัวอย่าง				ค่าเฉลี่ย	S.D.
	ใช่		ไม่ใช่			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ มีขึ้นเองตามธรรมชาติใช้ได้ไม่มีวันหมด	65	57.02	49	42.92	0.57	0.50
2. ต้นไม้มีส่วนทำให้ฝนตกและสามารถรักษาแหล่งน้ำตามธรรมชาติได้	106	92.98	8	7.02	0.93	0.26
3. การรักษาแหล่งน้ำหรือต้นน้ำธารที่ดีที่สุดคือการสร้างเขื่อนเก็บน้ำไว้ใช้	68	59.65	46	40.35	0.60	0.49
4. การตัดต้นไม้ทุกครั้งต้องปลูกทดแทนใหม่เพื่อที่จะนำไม้มาใช้ประโยชน์ได้อีก	101	88.60	13	11.40	0.89	0.32
5. การตัดต้นไม้ควรต้องตัดทั้งต้นเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า	83	72.81	31	27.19	0.73	0.45
6. ถ้ารักษาป่าไม้ได้ก็จะเป็นการช่วยรักษาพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ไว้ไม่ให้สูญพันธุ์ด้วย	113	99.12	1	0.88	0.99	0.09
7. ป่าไม้มีประโยชน์ต่อดินและน้ำเป็นอย่างมาก	113	99.12	1	0.88	0.99	0.09

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

ส่วนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มาตรการและข้อปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา

รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา จากการเก็บข้อมูลของชาวไทยภูเขา 114 ครั้วเรือน พบว่ามีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 28 รายคิดเป็นร้อยละ 24.56 และครั้วเรือนที่ไม่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.44 เมื่อแบ่งเป็นหมู่บ้านแล้วเป็นดังนี้ บ้านบ่อไคร้มีหัวหน้าครั้วเรือนเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ร้อยละ 10 คิดเป็นจำนวน 3 ราย โดยรูปแบบกิจกรรมที่เข้าร่วม คือ การร่วมปลูกป่าในชุมชน โดยมีเหตุผลของการเข้าร่วมคือ เพื่อช่วยรักษาป่าไม้ และเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร สำหรับในหมู่บ้านแม่ละนามิผู้เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ร้อยละ 22.22 ของหมู่บ้าน คิดเป็นจำนวน 12 รายโดยส่วนใหญ่จะเข้าร่วมปลูกป่า เป็นจำนวน 8 ราย รองลงมาคือทำแนวกันไฟ 3 ราย และปลูกป่าต้นน้ำ 1 ราย โดยเหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้พื้นที่ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อป้องกันไฟป่า เพื่อช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ส่วนหมู่บ้านเมืองแพมมีชาวไทยภูเขาเข้าร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มากที่สุด คือร้อยละ 43.33 ของหมู่บ้าน โดยกิจกรรมการอนุรักษ์ได้แก่ ปลูกป่าและทำแนวกันไฟ 8 ราย บวชป่า 5 ราย และเหตุผลของการเข้าร่วมเพื่อช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา ปีการเพาะปลูก 2546/47
(หน่วย: คน)

รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา		
รูปแบบกิจกรรม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่างที่ทำการศึกษา	114	100
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	28	24.56
ไม่อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	86	75.44
หมู่บ้านบ่อไคร้	30	100.00
ไม่เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	27	90.00
เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	3	10.00

ตารางที่ 3.9 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา		
รูปแบบกิจกรรม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์		
ปลูกป่า	3	100.00
เหตุผลที่เข้าร่วม		
เพื่อช่วยรักษาป่าไม้	2	66.67
เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ	1	33.33
หมู่บ้านแม่ละนา	54	100.00
ไม่เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	42	77.78
เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	12	22.22
รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์		
ปลูกป่า	8	66.67
ปลูกป่าต้นน้ำ	1	8.33
ทำแนวกันไฟ	3	25.00
เหตุผลที่เข้าร่วม		
เพื่อป้องกันไฟป่า	3	25.00
เพื่อช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	1	8.33
เพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ	1	8.33
เพื่อให้ป่ามีสภาพอุดมสมบูรณ์	5	41.67
เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน	1	8.33
ไม่ระบุเหตุผล	1	8.33
หมู่บ้านเมืองแพม	30	100.00
ไม่เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	17	56.67
เคยเข้าร่วมการอนุรักษ์	13	43.33

ตารางที่ 3.9 (ต่อ)

(หน่วย: คน)

รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา		
รูปแบบกิจกรรม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
รูปแบบกิจกรรมการอนุรักษ์		
ปลูกป่าและทำแนวกันไฟ	8	66.67
บวชป่า	5	41.67
เหตุผลที่เข้าร่วม		
เพื่อช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน	8	66.67
ไม่ระบุเหตุผล	5	41.67

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลโครงการความตระหนักทางด้านสิ่งแวดล้อมฯ

มาตรการและข้อปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านชาวไทยภูเขา

มาตรการและข้อปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านบ่อไคร้

ในอดีตเกษตรกรบ่อไคร้เป็นพื้นที่ที่ถือครองตามจารีตประเพณี ไม่มีระบบกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายรับรอง แต่เดิมมีการถือครองในระบบสิทธิตามธรรมชาติ ทำให้แต่ละครัวเรือนสามารถไปบุกเบิกที่ป่าเป็นพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างไม่จำกัดขึ้นอยู่กับแรงงานในครัวเรือนแต่ละครัวเรือนจะบุกเบิกป่าใหม่ ประมาณครัวเรือนละ 3 – 4 แปลงต่อครัวเรือน โดยในหมู่บ้านมีป่าชุมชน 296 ไร่ ป่าต้นน้ำ 400 ไร่ ป่าใช้สอย 721 ไร่ และเพื่อการป่าอนุรักษ์ 4,098 ไร่

ชาวบ้านบ่อไคร้ มีการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติในระดับหนึ่ง คือมีการแบ่งพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่ป่าต้นน้ำ พื้นที่บวชป่า และพื้นที่ป่าใช้สอย (ป่าช้า พื้นที่หาของป่า) สำหรับการให้ประโยชน์จากป่าไม้ได้มีการเขียนบทลงโทษการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าไว้อย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลและพิจารณาบทลงโทษดังกล่าว

กฎข้อห้ามในการใช้ประโยชน์มีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ห้ามบุกรุกพื้นที่บวชป่าและห้ามล่าสัตว์ทุกชนิด
2. ให้ใช้ไม้ได้เฉพาะในป่าใช้สอยและต้องแจ้งต่อคณะกรรมการก่อนตัดและเผาต้นไม้
3. ห้ามจำหน่ายไม้แปรรูปให้กับบุคคลภายนอก
4. การเผาไร่ ให้ทำแนวกันไฟรอบๆ พื้นที่ไร่ก่อน
5. การเก็บหน่อไม้ 1 กอ ให้เหลือหน่อไม้ไว้อย่างน้อย กอละ 3 หน่อ
6. ห้ามบุคคลภายนอกมาตัดหน่อไม้ในบ้านบ่อใคร
7. ห้ามนำดอกกล้วยไม้จากป่ามาจำหน่าย
8. กรณีที่นำหน่อไม้ออกมาแล้วขายไม่หมดให้ขายให้หมดก่อนจึงจะไปตัดใหม่ได้
9. ให้การปลูกป่าเสริมในแต่ละปี
10. ให้ทำแนวกันไปในพื้นที่บวชป่า ป่าต้นน้ำ และพื้นที่ปลูกป่าเสริม
11. กรณีไม้พื้น ให้ตัดในเขตป่ารอบ ๆ หมู่บ้าน

บทลงโทษ ได้มีการกำหนดไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การทำผิดครั้งแรกให้คณะกรรมการว่ากล่าวตักเตือน
2. การทำผิดครั้งที่สองให้คณะกรรมการปรับ 300 บาท
3. การทำผิดครั้งที่สามให้คณะกรรมการจับดำเนินคดีตามกฎหมาย
4. ถ้าตัดต้นไม้ให้ปลูกต้นไม้ทดแทน
5. กรณีการนำกล้วยไม้ไปขาย ครั้งแรกให้ตัดเตือน ครั้งที่สอง จับส่งตำรวจ
6. กรณีตัดต้นไม้ในเขตป่าอนุรักษ์ให้ปรับ 300 บาท
7. กรณีนำไม้ไปแปรรูปไปขายนอกหมู่บ้าน ครั้งแรกตักเตือน ครั้งที่สองปรับ 300 บาท

มาตรการและข้อปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านแม่ละนา

หมู่บ้านแม่ละนาเดิมมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีไม้ใหญ่และมีอยู่มากมายทั่วทุกทิศของหมู่บ้าน และมีสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง หมี ลิง และเม่น เป็นต้น โดยการจัดการด้านป่าไม้ในสมัยก่อนมีข้อห้ามในเชิงวัฒนธรรม เช่น การห้ามตัดไม้บนต้นน้ำ หนองคลองบึง เนื่องจากการผิผิป่า ฝืนน้ำ และผิผิ ดิบ โดยผู้นำและผู้อาวุโส มีกฎหมายทุกคนในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน ตัดไม้บนต้นน้ำ หากใครฝ่าฝืนปรับ 300 บาท ซึ่งต่างจากในปัจจุบันที่มีคนจำนวนมากขึ้นและหมู่บ้านไม่ห่างไกล

จากอำเภอเนื่องจากมีถนนเข้าออกสะดวกทำให้มีความต้องการพื้นที่ทำกินมากขึ้นทำให้มีการทำไร่ทำสวนบนพื้นที่ต้นน้ำนอกจากนี้ชาวเขาเผ่ามูเซอและมูเซอแดงเข้ามาตัดไม้ทำไร่กันมากขึ้น มีการทำไร่ในพื้นที่ต้นน้ำและลำห้วย ทำให้น้ำมีปริมาณที่น้อยลง ป่าเริ่มลดลง เกิดความแห้งแล้ง ซึ่งต่อมาชาวบ้านได้มีการปลูกป่าร่วมกันกับหลายหน่วยงาน เช่น สภาตำบล ป่าไม้ และเกษตรตำบล ทำให้ปัจจุบันเกิดปัญหาน้ำน้อยลง นอกจากนี้ยังได้มีการร่วมกับบวชป่าต้นน้ำ มีการนุชน้ำเพื่อขอน้ำทำนา ทำสวนและให้ผู้รู้ทำพิธีขอพรจากเจ้าน้ำ เจ้าป่า เจ้าธรรมชาติ

ในอดีตป่าทุกทิศของหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบ มีต้นไม้ใหญ่มากมายหลายร้อยปี มีประชากรจำนวนน้อยเพราะเมื่อประมาณ 30 ปีก่อนนั้นมีครัวเรือนประมาณ 20 ครัวเรือนในหมู่บ้านแต่ในปัจจุบัน (ปีพ.ศ.2547) ที่ชุมชนและครัวเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะมูเซอและมูเซอแดงได้อพยพมาอาศัยทำมาหากินผนวกกับอาชีพของชาวมูเซอ คือการทำไร่ฝิ่น ข้าวไร่ ข้าวโพดและไม่ค่อยอยู่เป็นหลักแหล่งทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลาย ดินเสื่อมคุณภาพ น้ำแล้ง สัตว์ป่าถูกทำลาย ทำให้พื้นที่ทำกินน้อยลงทรัพยากรถูกทำลายเนื่องจาก คนมากขึ้นโดยเข้ามาแย่งพื้นที่ทำกิน ส่วนพื้นที่ที่มีอยู่ก็มีอย่างจำกัดนอกจากนี้รัฐมีนโยบายไม่ให้มีการบุกรุกขยายป่า

การอนุรักษ์ป่าทำได้โดยกำหนดการตัดไม้มาทำไม้ดอก ดอกคู่ลำต้นให้ตรง ตาให้เรียบ ผิวสีเขียว ยอดไม่คด การบวชป่า และการเลี้ยงผีป่าเป็นต้น การกำหนดกฎกติกาในการดูแลรักษาทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชนรวมทั้งมีเครือข่ายในการอนุรักษ์ พื้นที่ป่าโดยในชุมชนมีพื้นที่ป่าใช้สอย จำนวน 15 ไร่ และเป็นป่าอนุรักษ์จำนวน 100 ไร่

มาตรการและข้อปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านเมืองแพม

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้านเมืองแพมได้จำแนกพื้นที่ป่าออกเป็น 7 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ป่าต้นน้ำบริเวณห้วยเฮียะ มีการจัดการบำรุงรักษาและกตีกาถูระเบียบ พื้นที่ป่าใช้สอยบริเวณทิศเหนือของหมู่บ้าน มีกตีกาถูระเบียบ พื้นที่ป่าอนุรักษ์หรือป่าบวช บริเวณห้วยโป่ง พื้นที่โป่งหลวง คือพื้นที่ที่เป็นโป่ง มีนก สัตว์ป่าเข้ามากินดินโป่ง อยู่ระหว่างห้วยไร่กับห้วยโป่ง พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 2 แห่ง บริเวณห้วยโป่งและห้วยโป่งกลาง พื้นที่ไร่และไร่เหว่า มีอยู่ทิศตะวันตกของหมู่บ้าน และป่าบวช เป็นป่าที่เข้ามาเสริมในการจัดพื้นที่อนุรักษ์ของชุมชน เพื่อกระตุ้นให้คนในหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลถ้ำลอด ได้รู้เป็นและเข้าใจถึงการอนุรักษ์ป่าโดยสมาชิก อบต. ของหมู่บ้านเป็นผู้เสนอ และได้มีการทำโครงการปลูกพืชสมุนไพรและไม้กินได้เสริมในพื้นที่ป่าบวชโดยทางกรมป่าไม้เป็นผู้เสนอ นอกจากนี้ยังมีโครงการ Food Bank ซึ่งได้มีพระสงฆ์ของบิณฑบาตเป็น

เขตรณีสงฆ์ ห้ามฆ่าสัตว์อีกด้วยนอกจากนี้ยังมีการสร้างจิตสำนึกการรักษาป่าของชาวกะเหรี่ยงใน 3 มิติ คือ ด้านการปกครอง ด้านประเพณีและด้านการจัดการทรัพยากร โดยจะทำไปพร้อม ๆ กัน ทั้ง 3 ด้านเพื่อให้เด็กทุกคนได้สัมผัสกลิ่นไอของป่าตั้งแต่เกิด เช่นพิธีป่าสะเดือ เป็นต้น ในการปกครอง พ่อแม่จะสั่งสอนลูก ๆ โดยผ่านพิธีและกิจกรรมในครอบครัว พ่อแม่จะสอนให้มีความเชื่อถือในตัวผู้นำธรรมชาติของชาวกะเหรี่ยง ส่วนด้านประเพณีที่สอนให้เชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ อาทิ ผีเจ้าป่า เจ้าเขา ผีห้วย ผีผอ ข้อห้ามต่าง ๆ โดยการสอนผ่านตำนาน ผ่านบทเพลงที่เกี่ยวกับบุญคุณของป่าที่มีต่อชาวกะเหรี่ยงโดยในหมู่บ้านเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ 4,000 ไร่ พื้นที่ป่าใช้สอยประมาณ 1,000 ไร่ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ประมาณ 1,500 ไร่ และพื้นที่โป่งหลวง 1,000 ไร่

เมื่อศึกษาถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของครัวเรือนประกอบด้วย ระดับการศึกษา เชื้อชาติ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานและข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วย ความถี่ในการเข้าไปหาของป่า การเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการทรัพยากร และการสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ จึงทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และเนื่องจากกรณีนี้ตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ (Qualitative Choice) จึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ตามแบบจำลองโลจิต (Logit Model) โดยวิธีประมาณภาวะความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimate Method) จึงทำการวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4